PÄIVÄSTÄ TOISEEN

Vanerilauta ei ravistu kuivuessaan ja se kestää rasitusta huomattavasti paremmin kuin aito puu. **VENEHARRASTAJA MAURI TIAINEN**

Laatokan soutuveneitä valmistuu kotiverstaassa

Puuveneen teko on noussut suosioon pitkän hiljaiselon jälkeen. Soutaminen on hyvä tapa kokea järviluontoa. Monella järvellä moottoriajelu on jopa kiellettyä, mikä antaa mahdollisuuden elvyttää perinnettä.

JOUKO KUOSMANEN

Mauri Tiaisen kotiverstaassa valmistuu ”ranttaaliveneitä” eli saimoja. Puutyöalan johtotehtävissä työskentelevä Tiainen tekee harrastuksenaan laatokanveneitä. Kaarituksen aihioksi tulee tällä kertaa näreen oksat.

Kontiolahtelainen **Mauri Tiainen** veistää harrastuksenaan Laatokan mallilla kopioituja soutuveneitä. Samaa sortavalalaista venemallia tehdään tänään Suomessa myös kahdessa ammattiveistämössä.

Käydessään 1970-luvulla Lahden kotiteollisuuskoulua Tiainen sai itse olla tekemässä Laatokan soutuveneen piirustuksia. Veneen nimi on Saima.

”Vanha venemestari oli meillä mukana piirustuksia tehtäessä. Tallensimme noin viisi metriä pitkän soutuveneen aina pienoismallista valmiisiin piirustuksiin silloisen opettajamme Kaarlo Ilosen johdolla. Hän oli asian varsinainen promoottori.”

Veneen piirustuksia voi tiedustella Käsi- ja taideteollisuuden keskusliitosta ja kirjastoista.

Veneen tekeminen ei ihan pelkillä piirustuksilla luonnistu. Asia selviää jo Mauri Tiaisen taustasta.

”Olen aina pitänyt puuveneistä ja puuesineistä yleensä. Ensimmäisen veneen tein vuonna 1985 ja siitä alkaen olen tehnyt pari-kolme venettä vuodessa. Omassa käytössä on neljä venettä.”

Käsityö palkitsee tekijänsä, mutta vaatii se myös pitkää pinnaa. Ellei kaikki johdu geeneistä.

”Isoisä perusti harmonitehtaan Uukuniemelle vuonna 1903, ja niitä töitä isä ja setä jatkoivat aina vuoteen 1975 saakka. Kotiverstaassa sain olla nuorena isän ja sedän oppipoikana.”

Materiaali veneen mukaan

Venemateriaalit ovat myös matkan varrella muuttuneet. Tarve sanelee materiaalin valinnan.

Tiainen on antanut perinteelle sen verran periksi, että hän valmistaa soutuveneet venevanerista. Perinteinen tapa on tehdä vene petäjälaudoista, hieman tuoreempi tapa on tehdä se kuusi- tai haapalaudasta. Kaikki vaihtoehdot ovat mahdollisia.

”Vaneriveneellä on useita hyviä puolia. Huolella tehtynä se ei vuoda, joten katiskoja voi kokea veneestä käsin vaikka sukkasillaan. Vanerilauta ei ravistu kuivuessaan ja se kestää rasitusta huomattavasti paremmin kuin aito puu.”

Vanerin etuna on myös sen helppo työstettävyys. On sama, kummin puolin laudat niittaa vastakkain, sillä halkeilun vaaraa ei ole. Lautaveneessä pohjalautojen kiertoliike voi jopa turmella rakenteen, mikäli puun jännitys laukeaa. Materiaalin kesto ei eroa ajallisesti toisesta. Perusteellinen vuosihuolto takaa veneen pitkän iän.

Byrokratia saattaa olla pahempi peikko.

”Puuveneen valmistukseen on EU:n hallintobyrokratia antanut lisämausteita. Onneksi ne eivät koske harrastelijoita. Myyntiin saa tehdä historiallisia venemalleja, joita on tehty ennen vuotta 1950. Niin sanotut ’omat myyntimallit’ on sertifioitava eli katsastettava VTT:n tiloissa”, Tiainen selittää.

Tiukalla tahdilla kahdessa viikossa

Veneen teko alkaa aina kölistä ja jatkuu sivulaudoituksen kiinnityksellä. Aluksi runkoa kootaan ylösalaisin, mutta pari viimeistä lautaparia on helpompi kiinnittää paikoilleen, kun vene on oikeinpäin. Sitten seuraa kaarien laitto, jota helpotetaan höyrystimellä, etteivät ohuet tukikaaret katkea taivutettaessa.

Vielä tämänkin jälkeen vene vaatii monta eri työvaihetta, ennen kuin sen muoto alkaa hahmottua.

Tiukalla tahdilla puuvalmis vene rakentuu noin kahdessa viikossa. Kun vene päällystetään perinnettä noudattaen, se tervataan aikaisin keväällä. Myöhempi tervaus ei enää onnistu, sillä terva ei kuivu enää sen jälkeen.

”Ja sitten vain soutelemaan”, venemestari sanoo.

JOUKO KUOSMANEN

Laatokan maisema herättää nostalgiaa. Honkasaaren ympäristö on aivan samanlainen kuin se oli suomalaisten omistuksessakin.

FAKTAT

Laatokan veneen rungolle voi työstää retkiveneen. Norpan muotoa matkiva vene on oma sovellutus Laatokan saimasta.

Laatokan vene

Noin 5,2 metrin soutuveneessä on kuusi lautaparia, jotka sahataan isommasta koivuvanerilevyistä. Levyjä tarvitaan kolme. Laudat sahataan noin 20 sentin levyisiksi ja liitetään yhteen vinosaumalla. Saumat voi myöhemmin peittää kaarilla.

Veneeseen tarvitaan noin 150 messinkiruuvia ja jonkin verran teräsruuveja liitosten vahvistamiseksi. Lautojen kiinnittämiseen tarvitaan noin 600 ja kaarien paikalle asettamiseen noin 150 kuparinaulaa ja kaksinkertainen määrä pieniä kupariri kkoja. Toinen vaihtoehto on ruuvata laudat yhteen messinkiruuveilla. Saumat eristetään.

Veneen teossa rungon suoruus on kaiken A ja O. Se tarkistetaan ja tuetaan liimauksen kuivumisen ajaksi. Veneen teko jatkuu lautaparien vuorottaisella kiinnittämisellä. Kaarien laiton jälkeen tehdään teljot, airot ja sen jälkeen pohjaan porataan tullitapin reikä. Vene käsitellään tervan, tärpätin ja pellavaöljyn seoksella. Sisäpuolelta veneen voi käsitellä myös venelakalla.

Veneen tekemiseen kuluu noin 100 tuntia ja myyntihinta on noin 1 500 euroa. Tarvikekustannukset ovat noin 400 euroa.

Laatokan veneperinne on rikas

Kunkin alueen veneillä on omia erityispiirteitä.

Sortavalalaista venettä on pidetty laatokkalaisen soutuveneen perusmallina. Selitys voisi olla, että Sortavalan seudulla on suojainen saaristo, jossa soutuveneellä voi turvallisesti liikkua ja menestyksellisesti kalastaa.

Laatokalla on kolme aluetta, joiden veneperinteet poikkeavat jonkin verran toisistaan.

Lounainen alue ulottui Kannaksen vanhalta rajalta Metsäpirtistä Käkisalmen pohjoispuolella Laatokan läntiseen nurkkaan, luoteinen Hiitolasta Sortavalan saaristoon ja koillinen käsitti Impilahden–Salmin rannikon Venäjän rajalle.

Kunkin alueen veneillä oli omia erikoispiirteitä ja eri tehtäviin tarvittiin erilaisia ja monenkokoisia veneitä.

Vaan mistä Laatokan veneet ovat kotoisin?

Ainoa paikka maailmassa, missä on valmistettu samanlaisia veneen keulamalleja kuin Laatokalla, on Hollannissa. Siellä on 1600-luvulta periytyvä ”snikin”, joka muistuttaa Laatokan kokkavenettä. Lisäksi samalta ajalta oleva hollantilaisessa rannikkoalus ”aakissa” on samanlainen keula kuin Laatokan soutuveneessä.

Pietari Suuren aikaan Nevan suulla oli hollantilaisia laivanrakentajia rakentamassa Venäjän laivastoa. Kenties sieltä alkoi myös Laatokan veneen historia.

JOUKO KUOSMANEN

NIMITYKSET

Atria Baltia
Insinööri **Olle Horm** toimitusjohtajaksi viimeistään 15.8. alkaen. Hän aloittaa Atria Oyj:n johtoryhmän jäsenenä.

VR Group
Rauno Hammarberg aloittaa turvallisuusjohtajana 1.6.
Yrjö Poutiainen jatkaa junaturvallisuusjohtajana kevääseen 2013, jolloin siirtyy eläkkeelle.

Novisol Oy
Jukka Ojala, 45, Novisol Oy:n myyntijohtajaksi 16.4. alkaen.

Maaseutuvirasto
Leena Tenhola Maaseutuviraston ylijohtajaksi ajaksi 1.5.2012–30.4.2017.
Erja Loppi osastonjohtajaksi varainhoito-osastolle 1.4. alkaen.
Piia Korpi tarkastajaksi markkinatukiosastolle interventio- ja tuontiyksikköön 1.2. alkaen.
Jenni Alatalo tarkastajaksi markkinatukiosastolle sisämarkkinayksikköön 1.2. alkaen.
Antti Unnaslahti ylitarkastajaksi maaseutuelinkeino-osastolle pinta-alatukiyksikköön 1.2.
Jenni Anttila ylitarkastajaksi markkinatukiosastolle sisämarkkinayksikköön 6.2. alkaen.
Katariina Niemi lakimieheksi hallintopalveluihin 15.2. alkaen.
Noora Ojaniemi ylitarkastajaksi maaseutuelinkeino-osastolle osaprosessiyksikköön 1.3.
Tuija Riukulehto ylitarkastajaksi maaseutuelinkeino-osastolle osaprosessiyksikköön 1.3. alkaen.
Teemu Kitinoja ylitarkastajaksi varainhoito-osastolle tukien maksatusyksikköön 1.3.
Sari Niemi ylitarkastajaksi markkinatukiosastolle interventio- ja tuontiyksikköön 5.3. alkaen.

Kirjatalkoot kasvatti kirjastojen hankintoja

Suomen Kulttuurirahaston rahoittama Kirjatalkoot sai myös kunnat lisäämään rahaa kirjahankintoihin.

Kulttuurirahasto tuki vuosina 2008–11 hankintoja 3,5 miljoonalla eurolla ja kunnat lisäsivät hankintojaan yli 8,8 miljoonalla eurolla vuosien 2005–06 hankintoihin verrattuna. Yhteensä kirjastoihin saatiin noin 974 000 kirjaa lisää.

Kirjatalkoisiin ilmoittautui kaikkiaan 402 kuntaa Suomen 416 kunnasta.

Kirjatalkoiden toisena vuotena tukea sai 236 kuntaa, kolmantena vuotena 229 ja neljäntenä vuotena 143 kuntaa.

Hankkeessa mukana olevien kuntien määrä väheni vuosittain tiukentuneiden ehtojen ja kuntien määrän vähentymisen takia, mutta kaikkien kuntien omat kirjahankinnat yhteensä kasvoivat vuoteen 2011 mennessä yli kymmeneksellä vuosien 2005–06 keskiarvoon verrattuna.

”Vuosina 2005–2006 Suomen yleiset kirjastot hankkivat kirjoja noin 23,3 miljoonalla eurolla vuodessa. Viime vuonna hankinnat olivat noin 25,8 miljoonaa euroa. Kirjatalkoot onnistui kääntämään nousuun 1990-luvun lamasta lähtien laskussa olleet kirjahankinnat”, toteaa Suomen Kulttuurirahaston yliasiamies **Antti Arjava**.

Kirjatalkoisiin ilmoittautui yli 400 kuntaa.

Kirjatalkoiden tuella kunnat hankkivat rahoittajien toiveiden mukaisesti monipuolisesti kirjallisuutta.

Lastenkirjojen osuus oli 42 prosenttia ja aikuisten 58 prosenttia. Uutuuskirjoja oli 85 prosenttia, ja ne jakautuivat vuosittain jopa 700–800 eri kustantajan nimekkeisiin.

Uuraisilla hankinnat kolminkertaistuivat

Uuraisten kunta Keski-Suomessa lähes kolminkertaisti kirjahankintansa Kirjatalkoiden aikana.

”Kirjatalkoot antoi Uuraisten kirjastolle mahdollisuudet rikastaa kirjavalikoimaa myös aineistoilla, joita ei muuten olisi voitu hankkia”, sanoo vs. kirjastonjohtaja **Minna Puntala**.

Pyhännän kunnassa Pohjois-Pohjanmaalla kirjahankinnat nousivat Kirjatalkoiden lähtötasosta 78 prosenttia. Kirjastonjohtaja **Sari Seitajärvi** kertoo, että tukea kanavoitiin erityisesti lasten ja nuorten kirjallisuuteen.

”Hankimme aiempaa enemmän ja monipuolisemmin lasten- ja nuortenkirjallisuutta. Lisäksi pystyimme lisäämään selkokirjallisuuden ja isotekstisten kirjojen määrää.”

Maakunnittain kirjahankintojaan lisäsivät eniten Uudenmaan kunnat, 34 prosenttia, Etelä-Karjalan kunnat, 27 prosenttia, ja Varsinais-Suomen kunnat, 16 prosenttia.

Yli puolessa Kymenlaakson kunnista kirjahankintakulut supistuivat, muutos oli keskimäärin -4 prosenttia.

”Jatko on nyt kuntien käsissä. Mittakaava on syytä muistaa, sillä kirjastopalvelut tuotetaan alle prosentilla kuntien kokonaismenoista, mutta niiden käyttöaste on maailmanennätystasoa. Suomen kirjastolaitos on kansallinen menestystarina, josta on pidettävä jatkossakin huolta”, kulttuuriasiainneuvos **Hannu Sulin** opetus- ja kulttuuriministeriöstä kannustaa.

MT

Missale Aboense digitoitiin

Alkuperäisenä on säilynyt vain yksi lähes täydellinen pergamenttikappale.

Missale Aboense on vanhin erityisesti Suomea varten tilattu painettu kirja. Kansalliskirjasto on digitoinut kaikki hallussaan olevat versiot vuonna 1488 painetusta Turun messukirjasta, Missale Aboensesta.

Lyypekissä sekä pergamentille että paperille painettu Missale Aboense on vanhin erityisesti Suomea varten tilattu kirja.

Digitoidut sivut sisältävät teologisesti tärkeää tutkimustietoa ja niissä on myös käsintehtyjä merkintöjä.

Missale Aboensen painattivat Turun piispa **Konrad Bitz** ja tuomiorovasti **Maunu Särkilahti**.

Se on latinankielinen ja se sisältää messun osat kirkkovuoden mukaisine raamatunteksteineen ja rukouksineen. Se on ainoa suomalaisen kirjallisuuden inkunaabeli, jolla tarkoitetaan ennen vuotta 1501 painettua kirjaa.

Missalesta on säilynyt alkuperäisenä vain yksi lähes täydellinen pergamenttikappale, joka on peräisin Halikon kirkosta. Sen omistaa Kööpenhaminan kuninkaallinen kirjasto.

Kansalliskirjastossa on voutien tilikirjojen kansina olleista lehdistä koottu kaksi epätäydellistä pergamenttikappaletta, joista toinen on lahjoitettu Jyväskylän yliopiston kirjastolle.

MT